
Kyrkomötet Organisationsutskottets betänkande 2009:2

Valfrågor

Sammanfattning

I detta betänkande föreslås avslag på en motion om ett uppdrag till Kyrkostyrelsen att ta fram förslag till valsystem som möjliggör renodlade personval i de kyrkliga valen 2013. Utskottet anser att det nuvarande valsystemet som beslutats för bara två år sedan bör bestå. Vidare har personvalsinslaget stärkts genom sänkning av spärren för personliga röstetal samt möjligheten att avge särskilda personröster på högst tre kandidater.

Med anledning av en motion om kostnadsbesparingar genom förenklingar i valsystemet föreslår utskottet att Kyrkostyrelsen får i uppdrag att se över möjligheterna till kostnadsbesparande förslag inom nuvarande valsystem.

I betänkandet finns en reservation till förmån för förslag om valsystem för renodlade personval.

Innehåll

Sammanfattning.....	1
Utskottets förslag till kyrkomötesbeslut	3
Motionernas förslag.....	3
Bakgrund.....	3
Demokratiutredningens betänkande Välja med förtroende	3
Personval	3
Direkta eller indirekta val.....	4
Strukturutredningen	5
Utskottets överväganden.....	5
Renodlade personval.....	5
Förenklingar som kan vara kostnadsbesparande	5
Reservation av Stefan Landmark.....	6

Utskottets förslag till kyrkomötesbeslut

O 2009:2

1. Kyrkomötet beslutar att avslå motion 2009:10.
2. Kyrkomötet beslutar att avslå motion 2009:63.
3. Kyrkomötet beslutar att med anledning av motion 2009:63 ge Kyrkostyrelsen i uppdrag att se över möjligheterna till kostnadsbesparingar inom nuvarande valsystem.

Motionernas förslag

Motion 2009:10 av Karl-Gunnar Svensson m.fl.

Kyrkomötet beslutar att uppdra till Kyrkostyrelsen att ta fram förslag till valsystem som möjliggör renodlade personval i de kyrkliga valen 2013.

Motion 2009:63 av Per Lindberg

Kyrkomötet beslutar att uppdra till Kyrkostyrelsen att till valet 2013 ta fram förslag på förenklingar i valsystemet så att minst 50 miljoner kronor sparas jämfört med årets kostnader.

Bakgrund

Demokratiutredningens betänkande *Välja med förtroende*

I det utredningsarbete som resulterade i Demokratiutredningens betänkande *Välja med förtroende* (Svenska kyrkans utredningar 2006:2) fanns som ett underlag utvärderingen och erfarenheterna i övrigt från 2005 års kyrkoval. En utvärdering av kyrkovalet ur teknisk och administrativ synvinkel hade gjorts av förre enhetschefen i Strängnäs stift, Gunnar Samuelsson, som också svarade för den motsvarande utvärderingen av valet 2001. Som underlag för utvärderingsrapporten *Utvärdering ur teknisk och administrativ synvinkel av genomförandet av kyrkovalet 2005* fanns resultatet av enkäter till alla valnämnder och stift samt genomgång av material som producerats på nationell nivå och intervjuer med dem som arbetat med valet.

Betänkandet *Välja med förtroende* var föremål för en omfattande remissbehandling där samtliga församlingar, samfälligheter och stift kunde ta ställning till och ge synpunkter på utredningens förslag. Bland övriga remissinstanser fanns bland andra Svenska kyrkans valprovsnämnd.

Erfarenheterna från kyrkovalet 2005 och utfallet av remissvaren på betänkandet *Välja med förtroende* visade att det fanns behov av vissa ändringar i kyrkoordningens bestämmelser om direkta val oberoende av om det sker några ändringar i fråga om vilka beslutande organ som skall utses genom direkta val. Kyrkostyrelsen valde dock att inte lägga fram någon skrivelse till Kyrkomötet 2007 baserade på betänkandet *Välja med förtroende*.

I Organisationsutskottets betänkande O 2007:5 bifölls dock till stora delar motion 2007:90 som i grunden byggde på förslag från utredningen. Enligt Organisationsutskottet innebar dessa i realiteten förenklingar och förbättringar utifrån tidigare ordningar.

Personval

Personvalsinslaget i kyrkovalet är utformat på liknande sätt som vid de allmänna valen. Väljarna har möjlighet att markera tre kandidater på valsedeln och de personerna får därmed personröster. Det är i första hand personrösterna och i andra hand ordningen mellan kandidaterna på valsedeln som avgör vilka personer

som tillträder de mandat som en nomineringsgrupp erhållit i valet. Även när det gäller vilka av kandidaterna som skall utses till ersättare är i första hand personrösterna avgörande. Det finns dock spärrar som innebär att en kandidat behöver få ett visst antal personröster för att dessa skall få genomslag.

Vid de lokala valen i församlingar och samfälligheter liksom vid val till stiftsfullmäktige måste en kandidat få personröster motsvarande minst fem procent av nomineringsgruppens röster i valkretsen för att personrösterna skall få någon betydelse. Härtill krävs ett minsta antal personröster i absoluta tal. Vid de lokala valen krävdes vid 2001 års val minst 30 personröster. Den spärren hade vid 2005 års val sänkts till 20 personröster.

Vid valet till stiftsfullmäktige har det vid båda valen krävts minst 50 personröster i absoluta tal.

Vid val till Kyrkomötet finns inget krav på ett visst antal personröster i absoluta tal. Där gäller i stället att en kandidat måste få minst fem procent av nomineringsgruppens röster i valkretsen för att personrösterna skall få betydelse när det avgörs vilka av gruppens kandidater som skall tillträda ett mandat.

Direkta eller indirekta val

En omdiskuterad fråga som har stor betydelse för genomförandet av de kyrkliga valen handlar om i vilken utsträckning olika beslutande organ ska väljas genom direkta eller indirekta val. Utredningen *Välja med förtroende* konstaterade i sitt betänkande (sid. 125) att man i argumentationen för och mot direkta och indirekta val kan se två huvudlinjer. Den ena utgår, enligt utredningen, från att i en demokratiskt uppbyggd organisation bör de enskilda medlemmarna ha ett direkt inflytande över vilka personer som ges förtroendet att representera dem och fatta beslut. Detta är ett huvudargument för direkta val. Den andra argumentationslinjen utgår från vilka uppgifter, vilken ställning och inte minst vilka relationer de olika nivåerna har. Argumenten för indirekta val hämtas från den argumentationslinjen och kan sägas framhålla församlingen som en grund för övriga (organisatoriska) nivåer. De långvariga, återkommande och omfattande diskussionerna visar, anför utredningen, att båda typerna av argument har skäl för sig.

Utredningen föreslog att det, för att alla församlingsmedlemmar skall kunna vara med och utse de förtroendevalda i församlingen, skall finnas ett genom direkta val utsett beslutande organ i alla församlingar. Valen till samfällighet föreslogs bli indirekta medan valen till stiftsfullmäktige och Kyrkomötet även fortsättningsvis skulle vara direkta. I båda dessa avseenden fanns reservationer till betänkandet.

Remissinstanserna framförde i stor utsträckning kommentarer och synpunkter i frågorna om direkta eller indirekta val till stiftsfullmäktige och Kyrkomötet i ett sammanhang. Också i en av reservationerna och i ett särskilt yttrande behandlades dessa frågor gemensamt.

När det gäller valen till stiftsfullmäktige ansåg utredningen att dessa skulle vara direkta för att markera stiftets karaktär och självständighet samt för att värna kyrkomedlemmarnas demokratiska inflytande.

Vad slutligen avsåg valet till Kyrkomötet ansåg utredningen att dessa skulle vara direkta då man ansåg det angeläget att bibehålla de enskilda kyrkomedlemmarnas delaktighet och demokratiska inflytande på Kyrkomötets sammansättning. Man ansåg också att valbarheten skulle vara inskränkt till valkretsen.

Organisationsutskottet föreslog i O 2007:5 avslag på en motion 2007:90 i vilken bland annat föreslogs indirekta val till kyrkofullmäktige i samfällighet. Kyrkomötet beslutade enligt utskottets förslag. Organisationsutskottet uttalade med anledning av motionen:

Motionärerna motiverar detta bland annat med att samfälligheten är en samverkansform mellan de församlingar som bildar den. Motionärerna menar även att valbarheten till samfällighetens kyrkofullmäktige ska vara inskränkt till valkretsen.

Utskottet föreslår att motionen i dessa delar avslås mot bakgrund av de genomgripande strukturella förändringar som kan bli följden av den utredning som utskottet föreslår i betänkandet O 2007:7. Det är vidare viktigt att övergripande förändringar i Svenska kyrkans demokratiska struktur och valsystem beslutas med långsiktiga perspektiv. Mot samma bakgrund bör även motion 2007:89 om indirekta val till Kyrkomötet avslås.

Strukturutredningen

I Organisationsutskottets betänkande O 2007:5 hänvisades till den kommande Strukturutredningen. Denna fick sina direktiv genom beslut av Kyrkostyrelsen den 21 maj 2008. I direktiven uttalas att större förändringar som berör den lokala nivån i dess helhet torde behöva träda i kraft i samband med en ny mandatperiod. Sker det ändringar i valsystemet behöver sådana beslutas i god tid innan de ska tillämpas. När det gäller tidplanen uttalades att utredningsarbetet behöver bedrivas så att frågorna om den lokala strukturen efter remissbehandling kan beslutas av 2012 års kyrkomöte. Detta innebär att utredningen ska vara klar den 1 april 2011.

Utskottets överväganden

Renodlade personval

Utskottets förslag: Utskottet föreslår att motion 2009:10 avslås.

I motion 2009:10 föreslås ett utredningsuppdrag för att ta fram ett förslag till valsystem som möjliggör renodlade personval i de kyrkliga valen 2013. Utskottet konstaterar att Kyrkomötet 2007 tog ställning till nuvarande valsystem. Detta skedde efter grundlig utredning och brett remissförfarande. I samband med dessa beslut har också personvalsinslagen ökat genom sänkning av spärren för personliga röstetal och möjligheten att avge särskilda personröster på högst tre kandidater.

Utskottet menar att beslutade valsystem måste tillämpas under en längre tid innan man överväger dramatiska förändringar och att motionen därför bör avslås. Utskottet anser dessutom att det är mycket osäkert om helt renodlade personvals-system stimulerar kandidaternas intresse att engagera sig och åta sig uppdrag.

Slutligen konstaterar utskottet att strukturutredningens arbete kan få betydelse för valsystemen.

Förenklingar som kan vara kostnadsbesparande

Utskottets förslag:

Utskottet föreslår att motion 2009:63 avslås

Utskottet föreslår att Kyrkomötet beslutar att med anledning av motion 2009:63 ge Kyrkostyrelsen i uppdrag att se över möjligheterna till kostnadsbesparingar inom nuvarande valsystem.

Motionären anser att Kyrkostyrelsen fram till valet 2013 ska få i uppdrag att ta fram förslag på förenklingar i valsystemet så att minst 50 miljoner sparas i jämfört med kostnaderna för valet 2009.

Utskottet noterar att motionären framför tankar på områden där besparingar kan ske. Utskottet anser dock inte att det bör införas en enhetlig valsedel för alla

val som föreslogs i den så kallade Valutredningen inför besluten om kyrkoordning för Svenska kyrkan (SKU 1998:4). Likaså bedömer utskottet att de personliga röstkortet är mycket viktiga som informationskanal om tillhörigheten till Svenska kyrkan, att kyrkovalet äger rum samt hur man ska göra för att rösta.

Med utgångspunkt i motionen tror vi att det är möjligt att kartlägga och lämna förslag på områden där förenklingar och besparingar kan ske. Kyrkostyrelsen bör därför få ett uppdrag att se över möjligheterna till kostnadsbesparande förslag inom nuvarande valsystem.

Uppsala den 24 september 2009

På Organisationsutskottets vägnar

Torgny Larsson, ordförande

Per Westberg, sekreterare

Beslutande: Torgny Larsson, ordförande, Olle Burell, Maj-Britt Nilsson, Sven Erik Bodén, Tobias Nord, Kristina Lundgren, Hans G Erikson, Key Lundegård, Conny Tyrberg, Gudrun Carlsson, Lars-Ivar Ericson, Per Lindberg, Irma Carlsson, Stefan Landmark och Susann Torgerson.

Övriga närvarande vid beslutstillfället: Christina Axelsson, Anna-Lena Larsson, Marta Axner, Åke Andreasson, Roland Samuelsson, Peter Odentun Odenskiöld, Majvis Hultén, Benny Persson, Gustaf Bengtsson, Per Hinton, Barbro Ingvall, Inger Gustafsson, Joakim Svensson och Anders Boström.

Biskoparna Esbjörn Hagberg och Sven Thidevall har deltagit i utskottets överläggningar.

Reservation av Stefan Landmark

Jag reserverar mig och anser att Kyrkomötet bör bifalla motion 2009:10.